

VADÁSZAT.

Az ölyv táplálkozási viszonyairól.

(Adat a vadászat állattanához.)

Gyakrabban előforduló orvmadarainknak egyik legérdekesebb alakja a *közönséges mezei ölyv*, melylyel őszi és téli mezei vadászataink alkalmával oly gyakran van alkalmunk találkozni s amely mindannyiszor magára vonja figyelmünket lassú, ütemes röptével és vércseszerű lebegésével, mikor megáll, függ a tarlók felett, avagy áthúz csendesen, tempós szárnymozgásokkal, préda után kutatva, mire csodálatos modorban rézsút irányban csap be. Ettől a többi fajok inkább csak külsejükre, mint természetükre különböznek. Valamennyien a lustaság valódi mintaképeinek mondhatók, melyek bevont nyakkal gubbasztva és látszólag részvétlenül minden iránt, ami körülöttük történik, képesek egy zombékön, határvövény, kútágason, avagy kazal tetejében, általában valamely messzi kimagasló ponton órák hosszáig elüldögélni. Ha föl kell repülniök, ezt kelletlenül teszik s csakhamar ismét leszállnak, dacára annak, hogy képesek könnyen, kitartóan repülni. Általában kimért, komoly és csöndes magaviseletű, emellett azonban rendkívüli körültekintő óvatosságú és fürkésződő természetű állatok, mint ezt egyrészt rendeltetésük, a természet háztartásában kijelölt szerepkörük talán szükségessé is teszi a „létért való küzdelem”-nél. A villámszárnyú sólymokkal párhuzamba téve, „e fölséges madarak mellett úgy tűnnek fel, mint munkában eldurvult napszamos a lángész mellett”, vagy ha a sasokat a madárvilág arisztokratáinak, a héjákat a rablók képmásainak és a varjakat madárrendőröknek tartjuk, úgy az ölyvek bizonyára a népelemet képviselik a madarak társadalmában. Szokásuk csak annyit tenni, mennyi létük fentartására elkerülhetetlenül szükséges; túl a renden azonban egy talpalatnyit sem terjeszkednek. S ez igazán szerencse még a vadászra nézve, mert tényleg az ölyvet nem lehet vérszomjossal s talán ebből kifolyó telhetetlenséggel vádolni. Mint minden ölyv-faj, a közönséges mezei ölyv is zsákmányát többnyire magasabb helyről lesi s órák hosszat elgubbaszt egy és ugyanazon helyen. Mozdulatlansága azonban csak álarcz, mert szemével ekközben annál nagyobb tevékenységet fejt ki s a leshely közelében levő térséget folytonosan éles, átható tekintettel vizsgálja s amint mozdul valami, azonnal kész a támadással. Ha ültében nem kedvez neki a vadász-szerencse, repülésre veszi a dolgot s erősen fürkésződik mindenfelé zsákmány után, itt is, ott is megállva, libegve verdeső szárnyakkal a tarlók felett, vadászó vérese módjára. Ha kószálása közben sebhedt vadra talál, például fáczánra, nyúlra, vagy szárnyalt fogolyra (mely utóbbi megpillantva őt, azonnal fut előle, ahogy csak tud), ez esetben röptével együtt támadási módját is módosítja. Kezdetben csak libeg áldozata felett és nem csap le rá mindjárt; azonban a menekülni igyekvő vad megmozdultával az ő tevékenységi érzete is felébred s megindul a vad felett — helyzetét minduntalan változtatva, a szerint t. i., amint a menekvő állat mozog, vagy amely irányban az menekülni akar. Ekközben majd lejjebb, majd feljebb csap, kisebb és nagyobb köröket vág, mintha a terepviszonyokat tanulmányozná és fejét a támadás leg-sikeresebb módjának megállapításán törné; és e cseljáték tartama alatt folytonosan halad mégis a vad felett. Egyszer azután felhasználván egy kedvező pillanatot, a szokottnál magasabb pontra emelkedik föl s itt egy kisebb kört vágva s a leírt kör középpontjából kiindulva, oly sebességgel csad le áldozatára, hogy a sebesség miatt alig lehet őt tekintettel követni. — Ezek után rátérve madarunk életműködési viszonyainak tüzetesebb tárgyalására, elsőbben is hirhedt „egérpusztító” (?) tulajdonságáról kell néhány szót ejtenem. Ugyanis általában azt tartják, hogy ez a madár a mezei egerek nagyszámú pusztítása folytán a mező- és erdőgaz-

daság szempontjából a leghasznosabb madarak közé sorolandó! En ezt az állítást kétségbe vonni kényteleníttem, mert nemcsak a szakférfiak és tapasztalt hivatásos vadászok, de saját megfigyeléseim alapján is állíthatom, hogy az ölyv vajmi keveset egerész, sőt csakis akkor fanyalodik rá e keserves munkára, ha *vadszegény* vidékre vetődve, jobb falatot nem szerezhet, vagy ellenkezőleg annyi egér van, hogy a szó szoros értelmében minden rög mozog tőlük, tehát igen kényelmes, majd minden fáradság nélkül való jágerozásra adnak alkalmat. Ekként és nem másként állván a dolog az ölyvek híres egerész tulajdonságával, elég csodálatos és érthetetlen mégis, hogy e lomhának és tehetetleneknek állított madarakat (a *hőölyvet* is ideértve) theoretikus érvelések alapján az elfogultak oly abszolute hasznos (!) egérvadászokká avatták, melyek (szerintük) a világer sem tennének semmi kárt, csak hasznot, mindig csak hasznot s mint ilyenek, valóságos szentek ők! Hogy a fönti híres teoriát illetőleg a gyermekes képzelgés mily badarságokat képes kisütni, annak illusztrálására mutatóul ide iktatok néhány passzust. *Brehm Alfréd* volt az, aki fölállította bámulatos elméletét az ölyvek (és varjak!) hasznosságáról. Szerinte a közönséges ölyv napi fogyasztási szükséglete 30 drb egérre rüg, ami egy év alatt 10,950 darab egérnek — s egy pár ölyvet és két fiokot véve számításba (ez utóbbiakat csak 8 havi idővel), együtt 36,600 darab egérnek pusztulását jelentené. *Blasius* azt állítja, hogy száznál több ölyvet vizsgálván meg, a gyomrukban egérnél *egyebet nem talált* (ugyancsak erős hit kell hozzá) s azon következtetésre jó, hogy egyetlen ölyv-

példány naponta 10—12, sőt 30—32, évente pedig legkevesebb 3, sőt 6000 (egy ölyvcsalád tehát 50,000!) egeret pusztít el. *Gloger* hasonló furcsa állításokkal áll elő, ki annak bebizonyítására, hogy csakugyan ártatlanok az ölyvek a vadállományra nézve, illetőleg hogy mennyire hasznosak a mezőgazdáknak mint hasonlíthatlan egérpusztítók, nem röstelt egész halmaz értekezést összeírni különféle szaklapokban, annélkül természetesen, hogy oktatása fogott volna a vadászokon, kiknek a ragadozók veszte és a hasznos vad gyarapodása s nem a szürke teoriák alkalmazása képezi egyik fő életcélját... *Martin*, a berlini múzeum praeparátora, szintén azzal hozakodik elő, hogy számos ölyvet eddelének megvizsgálása czéljából bonczolván, a gyomrukban egérnél egyebet nem talált (hiszi a kánya!) stb. Hogy az ölyv egeret is fog, azt magam is láttam és bonczolás útján meggyőződtem róla, ámde ez csak akkor történik, ha annak szerzése semmi fáradsággal nem jár, szóval, ha könnyű szerrel hozzáférközhetik, illetőleg inkább csak szorultságból, ha más nincs, adja rá magát a macska mesterségére, de mint mondám, csak akkor, ha az nem kerül valami túlságos fáradságába, például kazalok, boglyák körül, vagy pedig elhordott gabonaasztagok, széna- és szalmaboglyák helyén, hol a takarítás után a hajléktalanul maradt rácsálók elkényszeredve, ide-oda futkosnak; azonképen egérvész idején, mely jelenség túlnedves őszykón az Alföldön gyakran fel szokott lépni, amidőn is az apróbb rácsálók valami döglesztő nyavalya által lepeitvén meg s többnyire egytől-egyig eltetvesedve, lyukakból — talán a menekülési ösztön által is hajtva — előjönnek s féldöglött állapotban kint mászkálván, igen könnyen megkaparítható prédául kínálkoznak. Már most egy ily alkalommal magát jól telezabált s esetleg bonczkés alá került ölyvet alapúl véve, illetve a benne talált egérhalmazról ítélve azt következtetni, hogy minden egyes e fajú madár naponta 10—12, sőt 30 drb s így egy család évente 50,000 darab egeret, gözüt emésztene el, kissé merész dolog, olyan, melyet a józan ész el nem fogadhat. Tudja a gazda, az erdész és minden vadászember, hogy az egerek s egyéb rácsáló állatok kora tavasztól késő őszyig nagyobb részét a földeken, lyukakban tanyáznak, oly helyeken, hol életfeltelüknek megfelelően gabonaneműek, magvas vetemények, bokros növények stb. találtakatnak s napközben biztos búvhelyüket ritkán és csak rövidke időre hagyják el, minthogy fajlagos szokásukhoz képest az éj képezi tevékenységük idejét. *Mikor fogja tehát az ölyv a maga 30 darab egerét?* Talán azokat keríti meg, melyek nappalonta előbújnak? Ha azok *egészségesek*, kötve hiszem! A semmiesetre se kiváló mozgékonyaságú ölyvek a hihetetlenül fürge s emellett a lyuk szájától alig pár arasznyi távolságra motoszkáló állatkákat még csak meg se közelíthetik. Avagy talán a levegőből csap le rájuk sikerrel az ölyv? No, az meg épen absolute lehetetlen, mert mire rézsút irányban meglehetősen lassan lecsapó s magát a mozgó árnyékával is többször, mint nem, eláruló ölyv a rendkívül szemes és fürge állatkákhoz férközhetnek, már azok rég földszáncaik közé menekültek. *Dictum-factum*, sehogy sem lehet kitalálni, mily módon jut hozzá az ölyv a maga 30 darab egeréhez napjában?! De hogy ennek a nagymennyiségű egérfogyasztási teoriának az abszurditását minél világosabban bebizonyítsam, egy gondolkozó vadász számításai alapján matematikai segédeszközök igénybevételével is szükségesnek találok azt a következőkben kimutatni: Az állítatik ugyanis, hogy az ölyv napi fogyasztási szükséglete 30 drb egérre rüg, ami egy év alatt 10,950 egérnek felel meg. Már most egy pár ölyvet s két fiókot véve számításba s csak 8 hónapi idővel: együtt felemésztene tehát 36,600 drb egeret (persze papiroson). Ezt az időt azonban helyesbíteni kell, mert az ölyv nem tölti nálunk az egész évet (a téliek nagyobb részét délszaki és észak-táji vendégek), csak épen 10 hónapot s a két fiók is csak 7 havi idővel számítható. Ez alapon és figyelemmel arra, hogy a mezei ölyv mellett másnemű egérkedvelő és pusztító állataink is vannak és hogy az egyes ragadozók hasznos vagy ártalmas volta felől lehető hű tájékozást nyerjünk,

1000 hektár terület alapúl vétele mellett a következő táblázatban egybehasonlító kimutatást közlök a különféle ragadozók egérfogyasztásáról:

Terület	A ragadozók megnevezése	A ragadozóak darabszáma			A területen tartózkodik			Elpusztított egeret			
		örög	fiók	összesen	örög	fiók	összesen	naponta	az egész idő alatt		
										hónapon át	
Földterület = 1000 hektár	Mezei ölyv	1 pár	2	2	4	10	7	17	30	31080	
	Vérese	1	2	4	6	8	4	12	5	4860	
	Fülesbagoly	1	2	2	4	12	7	19	10	14600	
	Vadmacska	2	4	6	10	12	7	19	3	10950	
	Róka	1	2	4	6	12	7	19	1	15860	
	Nyest	1	2	3	5	12	7	19	5	6860	
	Hermelin	1	2	4	6	12	6	18	5	6714	
	Apró menyét	2	4	8	12	12	6	18	3	8796	
	Maeska, holló, varjú, szarka										10280
											Összesen: 110000
										A faj fentartásához ezeken kívül még körülbelül felvehetünk 50% egeret, mint megmaradót, amelyből fele nőstény s ezek 5—6 fiókéval 50000	
										Összesen: 160000	

Egy hektárra tehát jutna 160 drb egér.

Az 1000 hektár művelési ágak szerint így oszlanék meg: szántóföld 250 hekt., rét 250 hekt., legelő 250 hekt. és erdő 250 hektár. Tegyük most fel, hogy ennek a birtoknak a tulajdonosa vagy gondozója szenvedélyes vadász, aki nem túri, hogy birtokán valamely — a mezőgazdaságra esetleg bár hasznos — dűvad is egyáltalán előforduljon és a baglyok kivételével mindent kímélet nélkül elpusztít. A három bagoly-család évenként 25550 drb egeret fogyaszt el, bárha ez is kérdésesnek tűnik fel, mivel olykor-olykor egy-egy madarat ók is, az erdei baglyok meg pláne egy-egy frissen vetett fiányulat is bizony szívesen vesznek; ezek szerint tehát még 134,450 drb egér maradna meg s miután azok sem a réten, sem az erdőben és legelőn táplálékot nem találnak, így kénytelenek a 250 hektárnyi gabonaföldekre nyomulni, melyekre így hektáronként 537.8 egér esik. Vajjon ezek után megmarad-e még valami ezeken a földeken? Vajjon előfordult-e ilyen eset valahol? Bár ezen a területen sem az egérvők száma, sem azok napi szükséglete távolról sincs túlmagasán előirányozva, a végösszeg mégis iszonyú nagy, miért is abból csak 1/4 részt veszek; azért azonban az 1000 hektár teljesen be volna fásítva és egy 80 évi forda után letarolása készen állana 12.5 hektárnyi terület, mely terület, mint az sok helyen szokás, leperzselve, fenyőmaggal rögtön beültethető volna. Most az egerek összegéből, vagyis 40,000 darabból a bagoly-családokra is visszahagyok 25,550 drbot; miután azonban a visszamaradó 14,450 drbnak az erdőben úgy sem volna mit enni, így a bevetett földekre volnának kénytelenek nyomulni s vajjon ott mi maradna akkor? Lehetne-e ily körülmények közt facsemetéket nevelni? De hát ez mind csak hipotézis, mert a hogy egy róka-család sem eszik meg 15,860 drb egeret évenként, úgy egy mezei ölyv-család sem fogyaszt el itt-léte alatt 31,080 darabot. Ezeket a számadatokat különben csak az állat- és madárvédő-egyesületeknek s a fent nevezett tudós uraknak köszönhetjük, a valóságban másképp áll a dolog. Az ölyv a vonuló madarak között tavasszal legkorábban érkezik s őszyzel legkésőbbben vonul el s a közbeeső téli idő olykor olyan rövidnek tűnik neki, hogy bizony télire is itt marad. Most már kérdem, miből él ez a madár, miután november hótól kezdve az egész vidék méter magasságú hóleppel van fedve, ahol alig-alig látni a friss hóban egy-egy egér nyomát? Vajjon most békákból él-e s honnan szedi őket?

Lakatos Károly.

(Folytatása következik.)